

соответствующие различным его организационным уровням. Обобщены научные подходы к определению мер и ответственных лиц при формировании корпоративных, деловых, функциональных и операционных стратегий.

Ключевые слова: стратегия; иерархия; система управления; уровни управления; корпоративная стратегия; деловая стратегия; функциональная стратегия; операционная стратегия.

SUMMARY

Melnichuk O.I., Azhahan I.A. Organizational levels of forming strategies in agricultural enterprises

The expediency of distinguishing the feature of hierarchy in the classification of strategies and its importance in developing appropriate strategies in agricultural enterprises is substantiated. The types of strategies of agrarian enterprises according to the hierarchy in the management system are described, corresponding to its various organizational levels. Scientific approaches to the definition of measures and responsible persons in the formation of corporate, business, functional and operational strategies have been generalized.

Key words: strategy; hierarchy; control system; management levels; corporate strategy; business strategy; functional strategy; operational strategy.

УДК 330.3

ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

А.В. Найда, А.І. Д'якова

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

Анотація. У статті проаналізовано умови та можливості переходу сільськогосподарських товаровиробників до складу платників єдиного податку 4 групи. Надано порівняння розмірів ставок фіксованого сільськогосподарського податку та єдиного податку 4 групи та встановлено, яким чином змінилось податкове навантаження на сільськогосподарських товаровиробників. Проведено розрахунки та запропоновано альтернативні варіанти зміни системи оподаткування з метою зниження податкового навантаження.

Ключові слова: податкова реформа, сільське господарство, оподаткування, податкова система, сільськогосподарські товаровиробники, податкове навантаження.

Вступ. Оподаткування діяльності аграрних підприємств являється однією із найбільш важливих частин податкової системи України. Специфіка аграрної галузі вимагає особливих підходів до оподаткування суб'єктів господарювання цього сектору економіки. Питання змін у методиці нарахування та сплати податків, бази та ставок оподаткування, складання податкової звітності знаходять своє відображення у законодавчих та нормативних актах, та є невід'ємною складовою практичної діяльності управлінців та обліковців, що безпосередньо працюють в аграрних підприємствах.

Дослідження стану податкового регулювання сільськогосподарських підприємств та визначення подальших перспектив розвитку даного напрямку – наукове та практичне завдання, яке залишається актуальним в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств присвячені праці М. Дем'яненка, Л. Тулуш, О. Непочатенко, П. Боровика, В. Березовського, Ю. Лупенка, Н. Малініної, О. Прокопчук, Н. Сеперович.

Проблемами оподаткування діяльності аграрних підприємств займався вчені: О. Василик, Д. Дема, П. Лайко, А. Соколовська, В. Федосов, В. Рудь, А. Кириченко, С. Осадчий. Проте останні зміни податкового законодавства супроводжуються новими викликами та змінами в оподаткуванні, що змушує підприємства аграрної сфери до перегляду податкової політики та пошуку напрямів зниження податкового навантаження.

Метою статті є обґрунтування напрямів зниження податкового навантаження на сільськогосподарські підприємства України.

Результати досліджень. Протягом останніх років спостерігається значне реформування податкової системи України. Податкова політика держави може як позитивно, так і негативно впливати на розвиток підприємницьких структур, в тому числі і сільськогосподарських підприємств.

Сільське господарство є специфічною галуззю зі своїми проблемами розвитку та особливостями виробництва, які були враховані при формуванні

податкової політики. Сільськогосподарські товаровиробники можуть обрати спеціальний податковий режим: до 2015 р. це називалося фіксованим сільськогосподарським податком, а після 2015 р. – сільськогосподарським товаровиробникам пропонується сплачувати єдиний податок, перебуваючи у складі четвертої групи платників [1, с. 174].

Платниками єдиного податку 4 групи можуть бути сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм, селянські та інші господарства, які займаються виробництвом, переробкою та збутом сільськогосподарської продукції, у яких сума, одержана від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки за попередній звітний (податковий) рік, перевищує 75 % загальної суми доходу [2].

Базою оподаткування для платників єдиного податку 4 групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) з урахуванням коефіцієнта індексації. У 2017 р. до нормативної грошової оцінки земельних ділянок застосовується коефіцієнт 1,124 [3]. Однією з переваг спрощеної системи оподаткування є те, що платники єдиного податку – юридичні особи – звільняються від нарахування, сплати і подання звітності з податку на прибуток. Крім того, сплата єдиного податку звільняє суб'єктів господарювання, що перебувають у складі 4 групи платників, від нарахування і сплати таких податків і зборів, зокрема:

- податку на майно (в частині земельного податку), крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва;

- рентної плати за спеціальне використання води.

Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що сільське господарство у країнах ЄС отримує значну підтримку із бюджету через субсидії. Водночас з огляду на корупційну складову при їх розподілі в Україні механізм підтримки через видатки бюджету не став високоефективним. Відтак більш ефективним

став механізм підтримки через податкові пільги: спецрежим ПДВ та фіксований сільськогосподарський податок [4].

Запровадження спеціальних податкових режимів відіграло позитивну роль у розвитку вітчизняного виробництва. Перш за все відновилася позитивна динаміка обсягів сільськогосподарського виробництва. В останні п'ять років обсяг валової продукції сільського господарства зріс майже в 1,3 раза, продуктивність праці у сільгоспідприємствах – в 1,7 раза, рентабельність сільськогосподарського виробництва досягла достатньо високих значень. Переважна більшість сільгоспідприємств (близько 85 %) є рентабельними, а наша країна стала вагомим експортером сільськогосподарської продукції на світовому ринку [5, с. 6].

Погоджуємось з Шепель І.В., що скасування спецрежиму - не найкращий варіант для сільськогосподарських товаровиробників. Особливо зараз, коли їм надзвичайно потрібна фінансова підтримка. Скасування спецрежиму для сільськогосподарських товаровиробників призведе до закриття низки підприємств, розвиватиметься безробіття, оскільки скоротяться робочі місця та обсяги виробництва [6, с. 368].

В рамках діючого спецрежиму відбуваються процеси, які погіршують ситуацію. Відбувається значне зростання ставок податку для сільськогосподарських товаровиробників (у 5,4 рази), що перебувають на спеціальному режимі оподаткування для єдинників 4 групи (табл. 1).

Проведені розрахунки свідчать про значну зміну податкового навантаження на 1 га сільськогосподарських угідь (табл. 2).

Крім збільшення ставок податку суттєво зростає нормативна грошова оцінка 1 га сільськогосподарських угідь. Відповідно до Методики грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів, вартість 1 га ріллі по області станом на 01.07.1995 р. становила 3576 грн. За останні 10 років з врахуванням індексації нормативна грошова оцінка 1 га ріллі зростає у 7 разів.

Таблиця 1

Аналіз динаміки ставок фіксованого сільськогосподарського податку та єдиного податку 4 групи

Об'єкт оподаткування	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2014 р., %
Рілля, сіножаті та пасовища	0,15	0,45	0,81	У 5,40 рази
Багаторічні насадження: – крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях;	0,09	0,27	0,49	У 5,44 рази
– для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях	0,03	0,09	0,16	У 5,33 рази
Сільськогосподарські угіддя, що перебувають в умовах закритого ґрунту	1,0	3,0	5,4	У 5,40 рази
Землі водного фонду	0,45	1,35	2,43	У 5,40 рази

Джерело: розраховано авторами на підставі [2].

Результати таблиці 2 свідчать про збільшення податкового тягара на аграрні підприємства. Сума податку у звітному році в порівнянні з базовим на 1 га ріллі зросла у 21,6 рази.

Таблиця 2

Розрахунок єдиного податку 4 групи на 1 га ріллі

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2014 р., %
Ставка податку для ріллі, %	0,15	0,45	0,81	У 5,4 рази
Нормативна грошова оцінка станом на 01.07.1995 р., грн.	3576	3576	3576	100,00
Коефіцієнт індексації	1,756	7,018732	7,018732	У 4,0 рази
Нормативна грошова оцінка (з врахуванням коефіцієнтів індексації), грн.	6279	25114	25114	У 4,0 рази
Нараховано на рік за 1 га, грн.	9,41	113,01	203,42	У 21,6 рази

Джерело: розраховано авторами на основі [7], [8].

У зв'язку зі збільшенням розміру ставок єдиного податку 4 групи постає питання: чи вигідно сільськогосподарським підприємствам і далі перебувати на спрощеній системі оподаткування, або краще перейти на загальну систему і сплачувати податок на прибуток. В якості прикладу використаємо дані базового

підприємства – ПрАТ «Петросталь» Тарутинського району Одеської області. Проведені розрахунки та порівняння суми, яку ПрАТ «Петросталь» фактично сплатило до бюджету в якості платника єдиного податку 4 групи, та яку мало б сплатити, перебуваючи на загальній системі оподаткування (табл. 3).

Таблиця 3

Розрахунок річної суми податку за різними системами оподаткування для ПрАТ «Петросталь» Тарутинського району Одеської області

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Площа земельної ділянки:			
– рілля;	2553	2287	2246
– сіножаті;	–	41	41
– пасовища;	162	76	76
– багаторічні насадження	–	209	209
Нормативна грошова оцінка одиниці площі земельної ділянки:			
– рілля;	6279	25114	25114
– сіножаті;	–	3726	4188
– пасовища;	3610	3281	3688
– багаторічні насадження	–	68720	72241
Ставка податку			
– рілля;	0,15	0,45	0,81
– сіножаті;	–	0,45	0,81
– пасовища;	0,15	0,45	0,81
– багаторічні насадження	–	0,27	0,49
Річна сума єдиного податку 4 групи, тис. грн.	24,9	299,1	534,5
Чистий прибуток, тис. грн.	550	1897	2379
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18
Річна сума податку на прибуток, тис. грн.	99,0	341,5	428,2

Джерело: розраховано авторами на основі даних ПрАТ «Петросталь»

Розмір єдиного податку 4 групи у 2016 році в ПрАТ «Петросталь» становить 534,5 тис. грн., що в 21 раз більше рівня 2014 року (24,9 тис. грн.). В першу чергу таке зростання обумовлено збільшенням податкового навантаження на підприємство, що проявляється в занадто стрімкому підвищенні ставок єдиного податку 4 групи. Другою причиною збільшення суми єдиного податку 4 групи, що належить до сплати, є диверсифікація типів земельних ділянок у господарстві (в 2014 р. в користуванні підприємства були

тільки рілля та пасовища, з 2015 р. додалися сіножаті та багаторічні насадження) та зростання в динаміці розмірів їх площі.

Значне зростання податкового навантаження на сільськогосподарських виробників, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування актуалізує питання пошуку напрямів зниження податкового навантаження. Альтернативою є зміна системи оподаткування.

Розрахунки суми податку на прибуток до сплати у бюджет, при перебуванні ПрАТ «Петросталь» в складі загальної системи оподаткування дають підстави для перегляду податкової політики сільськогосподарських підприємств.

У 2016 р. ПрАТ «Петросталь» доцільніше було б перейти до загальної системи оподаткування і сплатити податок на прибуток в розмірі 428,2 тис. грн., що дало б змогу зменшити суму сплачених податків на 24,8 %, або 106,3 тис. грн.. Сільськогосподарські товаровиробники, перебуваючи на спрощеній системі оподаткування, змушені сплачувати фіксовану суму навіть якщо отримують збиток на відміну від платників податку на прибуток. Таким чином, на нашу думку, на даному етапі своєї діяльності ПрАТ «Петросталь» та іншим сільськогосподарським виробникам доцільно розглянути альтернативу переходу на загальну систему оподаткування.

Значною проблемою, з якою зустрілись аграрні підприємства в поточному році, стало зростання сум податкових зобов'язань з податку на додану вартість, що відчутно вдарило по розміру обігових коштів господарств. Виникнення додаткових витрат, пов'язаних із зростанням розмірів податкових зобов'язань, призвело до зменшення рентабельності сільськогосподарської діяльності та часткового зростання цін на продукцію. Також з'являється серйозна перспектива «тінізації» частини аграрного сектору з метою уникнення (зменшення) оподаткування своєї діяльності податком на додану вартість.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реформування податкової системи України супроводжується значним зростанням податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників, що перебувають на

спрощеній системі оподаткування. Спрощений режим оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників протягом останніх років втрачає свої пільгові риси. За результатами досліджень можна зробити висновки, що підприємствам доцільно провести перегляд податкової політики та розглянути варіант переходу на загальну систему оподаткування.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть в удосконаленні методологічного забезпечення оцінки податкового навантаження та розробки напрямів удосконалення податкової політики на державному рівні.

Література

1. Сидоренко Р.В. Оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств: сучасний стан та перспективи / Р.В. Сидоренко // Причорноморські економічні студії. – 2016. – № 12-2. – С. 173-176.

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, зі змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

3. Визначення коефіцієнта індексації для сплати єдиного податку платниками IV групи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtki.ua/simple/corporate-single-tax/43636>

4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

5. Лупенко Ю.О. Оподаткування сільського господарства в умовах трансформації спеціальних податкових режимів / Ю.О. Лупенко, Л.Д. Тулуш // Економіка АПК. – 2016. – № 1. – С. 5-17

6. Шепель І.В. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в умовах податкових змін /І.В. Шепель // Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки : тези доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ужгород, 21 квітня 2017 р.). – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. – С.366-369.

7. Підвищені ставки для «спрощенців» 4 групи та розрахунків у прикладі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/simple/corporate-single-tax/42036>

8. Визначено коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель за 2014 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/180560.html>

АННОТАЦІЯ

Найда А.В., Дьякова А.И. Налогообложение сельскохозяйственных товаропроизводителей : проблемы и перспективы

В статье проанализированы условия и возможности перехода сельскохозяйственных товаропроизводителей в состав плательщиков единого налога 4 группы. Предоставлено сравнение размеров ставок фиксированного сельскохозяйственного налога и единого налога 4 группы и установлено, каким образом изменилась налоговая нагрузка на сельскохозяйственных товаропроизводителей. Проведены расчеты и предложены альтернативные варианты изменения системы налогообложения с целью снижения налоговой нагрузки.

Ключевые слова: *налоговая реформа, сельское хозяйство, налогообложение, налоговая система, сельскохозяйственные товаропроизводители, налоговая нагрузка.*

SUMMARY

Naida A., Diakova A. Taxation of agricultural commodity producers: problems and prospects

Conditions and possibilities of transition of agricultural commodity producers to the composition of the united tax payers of the 4th group are analysed. Comparison of rates of the fixed agricultural tax and single tax of the 4th group is given and it is set, how the tax loading changed on agricultural commodity producers. Calculations are made and the alternative variants of change of the taxation system with the aim of the tax loading decline are offered.

Key words: *tax reform, agriculture, taxation, tax system, agricultural commodity producers, tax loading.*